Sivistysvaliokunta

Asia: Yhden opiskelupaikan säännös

Viite: HE 191/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle korkeakoulujen opiskeluoikeuksia koskevasta lakiesityksestä (ns. yhden opiskelupaikan sääntö)

Sivistysala ry (jäljempänä Sivista) kiittää lausuntopyynnöstä. Järjestömme on johdonmukaisesti kiinnittänyt huomiota nuorten korkeakoulutukseen pääsyn esteisiin. Nyt käsillä olevassa esityksessä tehdään toimia nuorten aseman parantamiseksi. Jatkossa opiskelijan voimassa olevat saman- tai alemman tasoiset opiskeluoikeudet päättyisivät automaattisesti, jos tämä ottaa vastaan uuden tutkintoon johtavan opiskelupaikan. **Sivista kannattaa uudistusta, joka mahdollistaa korkeakoulupaikkojen suuntaamisen erityisesti nuorille ja tehostaa korkeakoulutuksen resurssien käyttöä yhteiskunnan koulutustason nostamiseksi.**

Uudistuksen tavoitteena on estää korkeakoulutuksen tarpeetonta kasautumista ja tukea sitä tavoitetta, että aloituspaikat kohdentuvat ensisijaisesti tutkintoa vailla oleville. Esityksessä on tuotu hyvin esille se, että **useamman samantasoisen korkeakoulututkinnon suorittaminen ei nosta väestön koulutustasoa, eikä yksilötasolla useamman korkeakoulututkinnon suorittaminen johda yleensä parempaan työmarkkinakehitykseen.**

Vuonna 2024 olemassa oleva opiskeluoikeus oli 6 500:lla paikan vastaanottaneella (11 %:lla kaikista). **Tämä on merkittävä määrä, joka voisi palvella paremmin opiskelupaikkaa kokonaan vailla olevia.** Vertailun vuoksi mainittakoon, että uusista kevään ylioppilaista vain joka kolmas (n. 10 000) pääsee jatkamaan opintojaan korkeakoulussa seuraavana syksynä, vaikka useampi kuin neljäs viidestä on hakenut paikkaa.

Sivista korostaa, että yhden opiskelupaikan säännön voimaantulon jälkeenkin osaamisen päivittämiselle on tarvetta. On keskeistä lisätä avoimen korkeakoulun hyödyntämistä, ja opiskelijoita tulee ohjata hyödyntämään sivuaineita tai ristiinopiskelua useampien tutkinto-oikeuksien asemasta. Yliopistojen yhteisiä siirtohakuja kehitetäänkin parhaillaan opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Toimiva siirtohakujärjestelmä mahdollistaa joustavan alanvaihdon ilman uutta hakuprosessia. Nämä ovat tarpeellisia ja opiskelijalle enemmän vaihtoehtoja tarjoavia lisätoimia korkeakoulutusasteen nostamiseksi.

Työelämän osaamisen päivittämiseksi ensisijainen reitti tulee kytkeytyä sellaisiin jatkuvan oppimisen ratkaisuihin, jotka eivät ole tutkintokoulutusta. On kehitettävä pienten osaamiskokonaisuuksien malleja, jotka johtavat kansallisesti tunnistettuihin osaamistodistuksiin. On varmistettava yhteisin viitekehyksin ja toimintatavoin, että korkeakoulujen tarjoama täydennyskoulutus on työelämässä ja yhteiskunnassa laajasti tunnustettua.

Sivista yhtyy esityksen arvioon siitä, että **muutoksella on myös todellista alan vaihtoa helpottava vaikutus**, kun opiskelupaikkoja hakemasta pois jäisivät henkilöt, jotka eivät ole vakavissaan ryhtymässä uusiin opintoihin.

Sivista huomauttaa, ettei ehdotettu **yhden opiskeluoikeuden sääntö yksin riitä purkamaan koulutuksen kasautumista tai turvaamaan aloituspaikkojen kohdistumista nuorille ensikertalaisille.** Jotta julkinen rahoitus voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti koulutustason nostamiseen, esitämme edelleen **korkeakouluille oikeutta periä maksu toisen samantasoisen tutkinnon suorittamisesta.** On kestämätöntä, että vuosittain iso määrä aloituspaikoista kohdistuu ensikertalaisten sijaan henkilöille, joilla on jo aiempi tutkinto. Tämä tukkii tuhansien nuorten tien ensimmäiseen opiskelupaikkaansa. Ehdotus on tarpeellinen kansallisen koulutustason noston kannalta Toisen tutkinnon maksullisuus vähentäisi edelleen korkeakoulujen resurssisuunnittelua vaikeuttavaa ”*no show*” -ilmiötä, jota nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä sivutaan.

Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa on tarkennettu arviota korkeakouluille aiheutuvasta hallinnollisesta työstä. Hallituksen esityksessä todetaan, että jatkossa korkeakoulu saa Opetushallituksen ylläpitämästä opintopolku.fi -palvelusta tiedon henkilön päättyvistä opiskeluoikeuksista, jos tämä ottaa vastaan uuden opiskelupaikan. Sivista toteaa, että korkeakoulujen tulee kuitenkin siirtää nämä tiedot omiin järjestelmiinsä, mikä lisää hallinnollista työtä. Toisaalta muutos antaa henkilölle tietyn kannusteen suorittaa aloitettu tutkinto loppuun, mikä edistää korkeakoulujen tutkintotavoitteiden saavuttamista.

Sivista pitää hyvänä, että esityksen jatkovalmistelussa on tarkistettu esityksen suhde kansainvälisiin yhteistutkintoihin, jotka jätetään tässä vaiheessa uuden sääntelyn ulkopuolelle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027 alkavassa koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön on syytä seurata, miten yhden opiskeluoikeuden sääntö vaikuttaa koulutuspolkujen joustavuuteen muuttuvissa työmarkkinatilanteissa.

Helsingissä 4.2.2026

Sivistysala ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja, politiikka ja vaikuttaminen

Paula Tuovinen asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
paula.tuovinen@sivista.fi, puh. +358 50 303 4873

Aleksi Sandroos, asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
aleksi.sandroos@sivista.fi, puh. +358400826363

Sivistysala tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Sivista edustaa yli 430:a yksityistä sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 70 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.